ეროვნული ბიბლიოთეკა

პროლეტარებო, ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ლიტერატურული საქართველო

შაბათი, 6 ივნისი, 1942 წ. F 76. F 460. საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის ყოველკვირეული ორგანო № 23 (234). ფასი 30 კაპ.

მწერლის შემოქმედებითი აქტივობის აუცილებელი პირობა

არაჩვეულებრივი საწარმოო და პოლიტიკური აღმავლობის დღეებს განიცდის ამჟამად ჩვენი დიდი სამშობლო—საბჭოთა კავშირი, ჩვენი სამშობლოს ყველა რესპუბლიკა. ეხლა, როცა დაწყებულია გადამწყვეტი ბრძოლა ფაშისტ-ოკუპანტთა გასანადგურებლად, საბჭოთა ზურგის ყველა პატიოსანი მშრომელი ძაბავს მთელს თავის ძალღონეს ფრონტის დასახმარებლად. დიადი სოციალისტური შეჯიბრება, რომელიც სამოქალაქო ომის პერიოდში ჩაისახა და რომელმაც უზრუნველჰყო სოციალიზმის გამარჯვება ჩვენს ქვეყანაში, დიდი სამამულო ომის პერიოდში ხდება ჰიტლერელ ურდოებზე ჩვენი ქვეყნის გამარჯვების უძლიერეს ფაქტორად. „ამხანაგ სტალინის მიერ დასახული უდიადესი პერსპექტივა 1942 წელს გერმანული ფაშისტური ჯარების საბოლოო განადგურება და ჰიტლერელ გარეწრათაგან ჩვენი მშობლიური მიწა-წყლის გაწმენდა,—სწერს ჩვენი პარტიის ცენტრალური ორგანო „პრავდა“,—აღაფრთოვანებს წითელ არმიას, მთელ საბჭოთა ხალხს ახალ-ახალი საგმირო საქმეების ჩასადენად ფრონტზე და ზურგში, სამრეწველო საწარმოებსა და საკოლმეურნეო მინდვრებზე“. ასობით და ათასობით ებმებიან სოციალისტურ შეჯიბრებაში ფაბრიკები და ქარხნები, კისრულობენ ვალდებულებას გამოუშვან გეგმით გათვალისწინებულზე მეტი პროდუქცია, გაადიდონ ტანკების, თვითმფრინავების, ზარბაზნების და ყოველი სახის შეიარაღების წარმოება.

სოციალისტური მინდვრების მშრომელნი ომის პირველ დღეებიდანვე თავდაუზოგველი შრომით ეხმარებიან ჩვენს მამაც არმიას დაუნდობლად ანადგუროს მტრის ცოცხალი ძალა და ტექნიკა. მათ კარგად იციან, რომ მათს შრომის ნაყოფიერებაზეა დამოკიდებული ფრონტისა და ზურგის მომარაგება სასურსათო პროდუქტებით, მრეწველობის უზრუნველყოფა სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულით. კოლმეურნე გლეხობა წელს ხვნა-თესვას შეუდგა სამშობლოს წინაშე თავისი წმინდა და მაღალი მოვალეობის მტკიცე შეგნებით, ერთსულოვანი გადაწყვეტილებით იმუშაოს სრული დაძაბულობით, რათა მიაწოდოს ფრონტსა და თავდაცვითს მრეწველობას მეტი პური, მეტი სასოფლო-სამეურნეო ნედლეული. მრავალმა ათასმა კოლმეურნეობამ და საბჭოთა მეურნეობამ საქმით დაამტკიცა თავისი მაღალი პატრიოტული სულისკვეთება. ნამდვილი შრომითი გმირობით არის აღსავსე დღეს საბჭოთა სოფლის ცხოვრება. საკოლმეურნეო სოფლის უძლიერეს პოლიტიკურ და საწარმოო აღმავლობას მოწმობს ის ერთსულოვნება, რომლითაც საბჭოთა კავშირის ყოველ კუთხეში, მათ შორის, ორდენოსან საქართველოში, შეხვდნენ ყუბანელ კოლმეურნეთა მოწოდებას — შეიქმნას დახმარების ფონდი იმ კოლმეურნეობათათვის, რომლებიც გერმანელ ოკუპანტთა თარეშისაგან დახარალდნენ. საქართველოს მრავალი კოლმეურნეობა გამოეხმაურა ყუბანელთა კეთილშობილურ პატრიოტულ თაოსნობას და გადასწყვიტა თავიანთი ჰექტარები შეიტანონ ძმური დახმარების ფონდში. ამით ქართველმა კოლმეურნეობებმა იკისრეს ვალდებულება არა თუ მთლიანად, არამედ გადაჭარბებით შეასრულონ თავიანთი გეგმები.

როგორც არასოდეს, ისე მტკიცეა დღეს საბჭოთა ადამიანების რწმენა გამარჯვებაში, როგორც არასოდეს, ისე მოუდრეკელია დღეს საბჭოთა ადამიანების საბრძოლო ნებისყოფა, როგორც არასოდეს, ისე დიდია დღეს საბჭოთა ადამიანების მისწრაფება და სურვილი მთელი ძალღონის დაძაბვისა, რათა დააჩქარონ ჰიტლერელ ბარბაროსების სრული განადგურების დღე.

საბჭოთა ხალხის ამ მტკიცე გადაწყვეტილებამ აიყვანა უმაღლეს საფეხურამდე სოციალისტური შეჯიბრება, ამ გადაწყვეტილებამ გადააქცია იგი უფართოეს საყოველთაო სახალხო მოძრაობად.

ქართველი საბჭოთა მწერლები, ცხადია, ვერ დარჩებიან ამ დიდი პატრიოტული მოძრაობის მხოლოდ მოწმედ და ზერელე მეთვალყურედ. ქართველი მწერლები უნდა გადაიქცნენ ამ დიდი პატრიოტული საქმის აქტიურ მონაწილეებად. ეს აუცილებელია იმისათვის, რომ ქართველმა მწერლებმა მთელი თავისი სიღიადით განიცადონ ხოლო შემდეგ აღბეჭდონ ქართველი მუშისა და ქართველი კოლმეურნის მონაწილეობა ამ დიად გამანთავისუფლებელ ომში. მწერალთა კავშირის პრეზიდიუმმა უნდა გამონახოს ფორმები მწერალთა მონაწილეობისა ამ სახალხო მოძრაობაში. ერთგვარი გამოცდილება ჩვენს მწერლობას უკვე მოეპოვება. ეს გამოცდილება ამჟამადაც უნდა გამოვიყენოთ. ვგულისხმობთ მწერლების თანამშრომლობას ჩვენს ყოველდღიურ პოლიტიკურ პრესაში, სარაიონო და საქარხნო მრავალტირაჟიან გაზეთებში. საბჭოთა მწერალი დღეს უნდა გამოვიდეს ჩვენი საუკეთესო საწარმოების, ჩვენი საუკეთესო კოლმეურნეობების, შეჯიბრებაში გამარჯვებული სტახანოველების გამოცდილების პოპულიზატორად, პროპაგანდისტად, აგიტატორად. უნდა გაძლიერდეს ჩვენი კონტაქტი გაზეთების რედაქციებთან. მათი დაკვეთით უნდა მუშაობდეს დღეს საბჭოთა მწერალი. მათი დავალებით უნდა მოგზაურობდეს და ეცნობოდეს იგი ჩვენი საწარმოებისა და კოლმეურნეობების ენტუზიასტებს, სწერდეს მათ საგმირო საქმეებზე ნარკვევებსა და წერილებს. ფრონტისათვის თავდაუზოგავად მშრომელი ადამიანი მწერლის კალამმა საქვეყნოდ ცნობილი უნდა გახადოს, მწერლის დახმარებით მილიონებმა უნდა გაიგონ, თუ როგორ უნდა მუშაობა, ნამდვილი პატრიოტული გზნებით აღსავსე მუშაობა. სამამულო ომის დღეებში მწერალი საწარმოთა და კოლმეურნეობაში უნდა მივიდეს აგრეთვე როგორც აგიტატორი. მწერალმა უნდა აუხსნას და განუმარტოს მასებს, რომ თუ ჩვენ გვსურს დავიცვათ ჩვენი ქვეყნის თავისუფლება და დამოუკიდებლობა, მისი ღირსება და სახელიც, ვალდებული ვართ ვაჟკაცურად გადავიტანოთ ომით გამოწვეული ყველა სიძნელე. მწერალმა უნდა გახსნას ჩვენს კოლმეურნეებს და ჩვენს მუშებს ამბ. კალინინის შემდეგი მეტად საგულისხმო სიტყვები: „მომდინარეობს უსასტიკესი ომი, ფაშისტები სჩადიან გაუგონარ მხეცობას. რას ფიქრობ შენ? რითი გსურს მონაწილეობა მიიღო საერთო საქმეში? საერთო საქმეში შენს მონაწილეობას მოითხოვს ქვეყანა, მოითხოვს პარტია. თუ დავამარცხებთ მტერს, მაშინ შენ ყველაფერი გექნება, ხოლო თუ ვერ დავამარცხებთ, შენ დაიღუპები. მაგრამ მტრის დამარცხება შეიძლება მხოლოდ იმ პირობით, თუ ომს მოვახმართ მთელს ჩვენ ძალღონეს, მთელს მატერიალურ და ადამიანურ რესურსებს“. ასეთი აგიტაციით, ჩვენი ხალხის საწარმოო-პოლიტიკურ ცხოვრებაში თავისი საქმიანი მონაწილეობით მწერალი გახდება დიდი სახალხო მოძრაობის აქტიური მონაწილე. მწერლის ყოველდღიური მონაწილეობა ამ დიდ საერთო პატრიოტულ მოძრაობაში აუცილებლად საჭიროა იმისათვის, რომ მან გაამდიდროს თავის დაკვირვებათა მარაგი, თავისი გამოცდილება, თავისი შემოქმედებითი ფანტაზია, რომელიც შემდეგ საუფძვლად დაიდება მის შემოქმედებითს მუშაობას სამამულო ომის თემაზე.

მწერალმა უნდა იცხოვროს საბჭოთა ხალხის დღევანდელი დაძაბული ცხოვრებით, რომ იგი მისი დიდი გმირობის გამომხატველი გახდეს.

„ომის კანონი“

„ფედერაციამ“ გამოსცა სერგო კლდიაშვილის მოთხრობების კრებული „ომის კანონი“. კრებულში მოთავსებულია „ერთი მოხუცის ამბავი“, „ომის კანონი“, „ბედნიერი დღე“, „მეგობრები“, „ერთი შეცდომის ამბავი“ და „ბრძოლა კუსტრინთან“. აღნიშნული მოთხრობები დაიწერა სამამულო ომის პერიოდში და მოთავსებული იყო ჩვენს პერიოდულ პრესაში.

წიგნი შეიცავს 76 გვერდს და ღირს 3 მან.

„ინგლისელი პოეტები“

ახლახან გამოვიდა გივი გაჩეჩილაძის მიერ თარგმნილი ინგლისელი პოეტების ლექსების კრებული. წიგნში მოთავსებულია ინგლისური პოეზიის ნიმუშები მეათე საუკუნიდან დღემდე.

კრებული იხსნება ინგლისური ეპოსის რამდენიმე ნიმუშით. შემდეგ დაბეჭდილია თომას უაიეტის, ედმუნდ სპენსერის, უილიამ შექსპირის, რობერტ ბერნსის, ოსკარ უაილდის, ჯემს სტივენსონის, ჯემს ჯოისის, რიჩარდ ჩერჩის, რობერტ რიდისა და სხვათა ლექსები. წიგნს დართული აქვს შენიშვნები ცალკეულ მწერლებისა და ნაწერების შესახებ. წიგნი შეიცავს 80 გვერდს და ღირს 6 მან. და 20 კაპ. წიგნი გამოცემულია „ფედერაციის“ მიერ.

პაჭრიოტული მოტივები ძველ-ქართულ პოეზიაში

პროფ. ალ. ბარამიძე

წერილი მეოთხე

თეიმურაზ პირველის პოეზია ძირითადად მაინც სპარსულ იერს ატარებდა. ორიგინალური შემოქმედების გზები გამონახა და ძლიერი პატრიოტული გრძნობები ცხადჰყო არჩილმა. (1647-1713). არჩილმა შეგნებულად და გაბედულად დაჰგმო ძველი ქართული პოეზიის ორიენტაცია აღმოსავლეთზე. არჩილმა გადაჭრით უარყო სპარსული ფანტასმაგორია, საზელმძღვანელო შემოქმედებითს პრინციპად აღიარა თავისებურად გაგებულ-დასაბუთებული თვალსაზრისი რეალიზმისა და უცხოურ ნაზღაპრ-ნაჯოხს დაუპირისპირა ქართული, ისტორიულ - ნაციონალური თემატიკა. არჩილი გამოესარჩლა სალიტერატურო ენის სიწმინდესაც. მან შექმნა შესანიშნავი მხატვრული ძეგლი „გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთველისა“.

„გაბაასება“ ორ დამოუკიდებელ ისტორიულ პოემას შეიცავს. პირველი პოემა მოგვითხრობს XII საუკუნის საქართველოს ამბებს. მეორე პოემა ანუ, პირობითად, „თეიმურაზიანი“ გადმოგვცემს თეიმურაზ პირველის მრავალფეროვანი ცხოვრების მატიანეს, თეიმურაზი უაღრესად კოლორიტული პიროვნებაა თავისი ეპოქისა. მღელვარე იყო და დაუდეგარი მეფეპოეტის ცხოვრებაც. მღელვარე იყო და დაუდეგარი იმდროინდელი ქართლის ცხოვრებაც. პირუთვნელს, პირდაპირს და ღრმა პრინციპულ არჩილს აღუბეჭდია თავის პოემაში „არა ხოტბა, არამედ მართალი“, ზოგჯერ საზარელიც სწორედ თავისი სიმართლით. „თეიმურაზიანი“ მოკლებულია ეპიური თხრობის სიდინჯე-სიდარბაისლეს. სამაგიეროდ გამსჭვალულია ლირიკული მოტივირების დიდი პათოსით. არჩილი ერფელი გულისთქმისა და ცოცხალი გრძნობა-განწყობის პოეტი-ისტორიკოსია, მამხილებელიც, მაქებარიც: „ზოგთ ვაქებ და ზოგთ ვაძაგებო“. ამბობს გულწრფელად. ყოველ მნიშვნელოვან ისტორიულ ფაქტსა და მოვლენას პოეტი ასწერს და აანალიზებს, აძლევს პირუთვნელ შეფასებას. კრიტერიუმად აღებული აქვს ქვეყნის სარგებლიანობის თვალსაზრისი.

რეალისტური სოფლგაგების პოზიციებზე მდგომი არჩილი საქართველოს სინამდვილეში ეძებდა გმირებს. არჩილის გმირ-მამულიშვილს უნდა ჰქონოდა დაძლეული იდეური შეგნებულობის მაღალი კლასი, უნდა ცხადყოფ ჭეშმარიტი რაინდული თავგადმეტება, უნდა ჩაეხშო, საკუთარი, ინდივიდუალისტურ-წოდებრივი თავდახშულობის გრძნობა, მსხვერპლად გაეღო პირადი კეთილდღეობა. არჩილმა ჰპოვა ასეთი გმირი—გამოჩენილი მხედართმთავარი, ვაჟკაცობით აღმატებული, დიდი მოურავი გიორგი სააკაძე. გიორგი სააკაძე უდიდესი სიძულვილით შეიძულა შურით ავსილმა ქართლის დიდკაცობამ. ამ დიდკაცობამ აიყოლია ქართლის მფლობელი, პერსონალურად კეთილი და უზაკველი, მაგრამ ძაბუნი მსხვერპლი ავკაცებისა. ავკაცების მუხანათობის ბრმა იარაღმა ლუარსაბ მეფემ ჯერ განადიდა და შემდგომ შელახა მოურავის კარგი სახელი, ფეხქვეშ გათელა მაღი ღირსება, შეურაცხჰყო და აიკლო მისი ოჯახი. შეუგინა პატიოსნება, გამოიმეტა სასიკვდილოდაც-კი. მოურავი უცხოეთში გარდაიხვეწა, აბას დიღს ეყმო, ირანის ლომის ბრჭყალს ეთაყვანა. სიხარულის ცრემლი სდიოდა გამჭრიახ აბასს. მას „შეეწყალა“ ქართლის დევგმირი, უძლეველი დიდი სარდალი. შაჰმა გიორგის დაუყვავა, დაიახლოვა, ღირსეული პატივი დასდო, ვითომ კიდეეაც გაიერთგულა. მოურავმაც გული მოუგო თავის მბრძანებელს, დაუთნავრა დუშმანთა ურდო, შეუმუსრა მრავალი მტერი, მელსაც შესწევდა გამბედაობა უკიდურესი განსაცდლის დროსაც ამაყად ეთქვა: „ვარ მანუჩარ ათაბაგი, თავს არ ვფიცავ ყაენისას) და სხვა მრავალი ჩინებული თუ უჩინარი, მაღალი თუ დაბალი წრიდან.

სისხლით გაუმაღარი აბასის ურდოები კალიასავით შემოესივნენ ქართლს. ამოძრავდნენ და დაბანაკდნენ რაზმეულ წყობად ქართლის, კახეთისა და სამცხის მამულიშვილნი:

„ის მოვიდა ალგეთის ველზედ,
ჩვენ ავედით ტაბახმელას,
მე გიამბობ, თუ მომისმენთ,
ომის საქმეს საქებელას...“.

მტერი დაეწყო ალგეთის ველზე, სოფელ მარაბდას—მტერი ძლიერი, გაიძვერა, აურაცხელი. „მათი იდგა თვალუწვდომი, სიმრავლე სჭირს მათ გვარიდან“. სპარსელები ქართველებს სჭარბობდნენ რიცხვით, საჭურველით და სამხედრო ტექნიკით. არჩილს დაწვრილებით აქვს აწერილი სპარსელების სალაშქრო წყობის საბრძოლო ფორმა. თავზარდამცემი უნდა ყოფილიყო სპარსელთა მრავალრიცხოვანი ჯარის თავდასხმა, „მაგრამ ვერც სულ დაგვაღონა სიბევრისა ჩვენ არიდამო“. მსუბუქად აღჭურვილ ქართველობას „რისხვით მოხედნა მოწყალემც“, მეომრები მაინც არ შედრკნენ, კბილთა ღრჭენით ისწრაფოდნენ წინ („ვაქაცები ისწრაფოდეს, თითქმის კბილთა ომსხვრევდიან“). მტერი სთელავდა ქართლის მიწა-წყალს. თავისუფლების მოყვარული ქართველი მამულიშვილნი, მათ შორის ცალთვალა ინვალიდებიც კი, უშიშრად („მხიარულად და თამამად, რას ჰქვიან დანასულობა“) უმკლავდებოდნენ მოზღვავებულ მტერს. „გაუჩნდების აწ შუბებსაო“, ამბობდნენ მტკიცედ, „გულსრულად და ჯავრიანად“. გაჩაღდა მედგარი ბრძოლა:

„მივახლოვდით, კომლისაგან
მზე დაბნელდა, ჰაერიცა,
ჰგვანდა თუცა ჩამოვარდა
ცა ქვეყანად, ან დაიქცა.
მოწმენდილი მზისა შუქი
ჩვენს წინ ღამედ გარდაიქცა...“.

გააფთრებით იბრძოდა მთელი ქართველობა. იგი მკერდით იცავდა სახლ-კარს, სამშობლოს, პატიოსნებას. ქართველობამ გაიღო დიდი მსხვერპლი. გაალისფერდა ალგეთის წყალი, ბოლიათების გვამებისაგან შედგა ზვინები. „კვლავ მოისრნეს დიდებულნი ქართველნი და კახნი ბევრი, აღათანგის სახლისკაცი შვიდი მოკვდა, კარგი ევრი, სხვა ბაადურ ციციშვილი, კახი დავით... კიდევ ბევრი, კიდევ ბევრი კარგი მოყმე..“

მართალია, ყიზილბაშებსაც რისხვად დაატყდა ყამთა სიავე: „მას დღეს მოკვდა ყიზილბაში ათოთხმეტი ათასიო“, მაგრამ აუნაზღაურებელი რჩებოდა ქართველთა დანაკლისი:

„ცხრა ათასი საქართველოს,
ზურაბის ყმა ცხრა ასიო,
მაშინდელთა დახოცილთა
კაცთ ვითა ვთქვა საფასიო?“.

სააკაძის ხმალი გადატყდა: ქართველობა მწარედ დამარცხდა უთანასწორო ომში („რას ვაგრძელებ, დაგვმარცხდა და მტრის რისხვა მოგვევლინა“). გათამამდნენ და გათავხედდნენ დამპყრობლები, შეიჭრნენ შუაგულ ქართლში, აიკლეს, ცეცხლს მისცეს ქვეყანა. ქართველმა პატრიოტებმაც გამოიცვალეს ბრძოლის ხერხები, პარტიზანებად დაიყვნენ, ვიწროებსა და გასასვლელებში უსაფრდებოდნენ მარბიელ ბრბოებს, ილაჯს აცლიდნენ გადამთიელებს. ალგეთის მარცხი ქართველობას გულს არ უტეხდა, ქართველი ხალხი კვლავ სასოებით გაიძახოდა:

„ისევაც დაიზრდებიან
ალგეთს ლეკვები მგლისანი,
ისე არ ამოწყდებიან,
ჯავრნი შესჭამონ მტრისანი“.

მოქმედი არმია. (დასავლეთის ფრონტი). № ნაწილის მებრძოლები გადადიან შეტევაზე. (საკადრის ფოტოქრონიკა).

კინოხელოვნება და მწერლობა

(თათბირი მწერალთა კავშირში)

30 მაისს მწერალთა კავშირში გაიმართა ქართველი მწერლებისა და კინო-ხელოვნების მუშაკთა თათბირი თბილისის კინო-სტუდიის უახლოეს მუშაობაზე და ქართველი მწერლების მონაწილეობაზე ამ მუშაობაში. თათბირმა მოისმინა სასცენარო განყოფილების გამგის ამხ. აკაკი ბელიაშვილის ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რას შეიცავს ამჟამად ამ განყოფილების სასცენარო პორტფელი. გამოირკვა, რომ თბილისის კინო-სტუდიის სამხატვრო საბჭოში განსახილველად წარდგენილია 37 ლიბრეტო და სცენარი, რომელთა დიდი ნაწილი ჯერ კიდევ განხილული და შესწავლილი არ არის, მაგრამ აშკარაა ერთი რამ. ამ სცენარებიდან ქართველი მწერლის კალამს ეკუთვნის მხოლოდ ერთი სცენარი. სცენარების დიდი ნაწილი ეხება სამამულო ომს, მაგრამ თითქმის არც ერთი მათგანი არ გვიჩვენებს ქართველი ხალხის მონაწილეობას დიდ სამამულო ომში, არ გვიჩვენებს კონკრეტულად ქართველი ხალხის საუკეთესო შვილთა მამაცობას ფრონტზე და მათს შრომითს გმირობას ზურგში.

ერთი წელიწადი სრულდება უკვე, რაც სამამულო ომის ცეცხლი მძვინვარებს, მაგრამ ამხნის განმავლობაში ქართველ მწერლებს არ დაუწერიათ ისეთი რამ, რაც შეიძლება გამოყენებულ იქნას ეკრანზე გადასატანად. იქმნება საფრთხე, რომ ქართული კინო-ხელოვნება ვერ დააკმაყოფილებს იმ ძირითად ამოცანას, რომელიც მის წინაშე სდგას: კინო-ხელოვნების ენაზე ვერ გადაიტანს ქართველი ხალხის თავდადებულ ბრძოლას და თავდაუზოგველ შრომას დიადი სამამულო ომის დღეებში. ეჭვი არ არის, პასუხისმგებლობა ასეთი შემოქმედებითი მარცხისათვის თანაბრად დაეკისრება როგორც კინოხელოვნების მოღვაწეებს, ისე ქართველ მწერლებს.

თათბირზე გაიმართა აზრთა გაცვლა-გამიცვლა, თუ როგორ და რა გზით შეიძლება თაკი დავაღწიოთ ქართულ კინო-ხელოვნებაში შექმნილ ამ არასასურველ მდგომარეობას.

თათბირში მონაწილე ყველა ორატორმა ხაზგასმით მოითხოვა, რომ დაეყარდეს ქართველი მწერლების ნამდვილი და სისტემატური შემოქმედებითი თანამშრომლობა კინო-სტუდიასთან. ეს დღემდე არ ხერხდებოდა, უმთავრესად იმის გამო, რომ ბევრი კინო-მუშაკი ერთგვარ უნდობლობას იჩენდა ქართველი მწერლის შემოქმედებითი შესაძლებლობისადმი კინო-ხელოვნების დარგში. ამჟამად თითქოს ნიადაგი იცლება ასეთ უნდობლობას; არც ერთს კინო-მუშაკს არ უარუყია ის ფაქტი, რომ თუ რაიმე საინტერესო და მაღალხარისხოვანი კინო-ნაწარმოები შექმნა საქართველოს კინო-ხელოვნებამ, შექმნა იმ ნიშუელების საფუძველზე, რომლებითაც ქართული მწერლობა ამაყობს. ეს ითქმის არა მარტო ქართულ კლასიკურ, არამედ თანამედროვე ქართულ საბჭოთა ლიტერატურიდან შექმნილ კინო-ნაწარმოებებზე. ქართველ კინო-რეჟისორებთან ქართველი მწერლის თანამშრომლობამ არა მარტო კინო-ხელოვნებას, თვით ქართულ ლიტერატურასაც კი მისცა ისეთი მაღალმხატვრული თანამედროვე ქართული რომანი, როგორიც არის ლეო ქიაჩელის „გვადი ბიგვა“. ეს ორგანიული სისტემატური თანამშრომლობა რომ სავსებით დამაკმაყოფილებელ შედეგს იძლევა, ამას მოწმობს კონსტანტინე ლორთქიფანიძისა და ილო მოსაშვილის სცენარის მიხედვით გადაღებული მოკლე მეტრაჟიანი კინოფილმი და ამავე ავტორების მეორე სცენარი სრულმეტრაჟიანი ფილმისათვის, სცენარი, რომელმაც საყოველთაო მოწონება დაიმსახურა.

იმისათვის, რომ კინო-მუშაკები უფრო მეტი ნდობით შეხვდნენ მწერლების მუშაობას კინოში,—ამბობდნენ კამათში გამოსული ამხანაგები,—საჭიროა მწერლები გაიმსჭვალონ უფრო მეტი პასუხისმგებლობით სცენარზე მუშაობის დროს, აღმოფხვრან მწერალთა წრეში გავრცელებული ყალბი შეხედულება, თითქოს კინო-სცენარი იყოს რაღაც არასრულფასოვანი ნამუშევარი, რომელიც არა ღირს იმათ, რომ შეტანილ იქნას მწერლის შემოქმედებითს აქტივში. სცენაზე მუშაობის დროს მწერალს მუდამ უნდა ახსოვდეს, რომ მისი ნაწარმოები ეკრანის საშუალებით მთელმა საკავშირო აუდიტორიამ უნდა იხილოს, რომ მისმა კინო-სცენარმა, როგორც ხელოვნების ნაწარმოებმა, უნდა გაუძღოს სრულიად საკავშირო შეჯიბრებას. ამას უნდა ითვალისწინებდეს და ისე მუშაობდეს მწერალი კინო-სცენარზე. მეორეს მხრით კინო-სტუდიამ მწერალს უნდა მისცეს დამოუკიდებელი მუშაობის უფრო მეტი საშუალება. მან უნდა დაახმაროს მწერალს კინო-სპეციალისტები, უმთავრესად კინო-ხელოვნების სპეციფიურობის შეთვისების საქმეში, მაგრამ იმავე დროს ებრძოლოს მწერლის ნამუშევრის გაუპიროვნებას. ქართველი მწერლობის მხატვრულ-შემოქმედებითს შესაძლებლობას ადასტურებს ამ 20 წლის მანძილზე შექმნილი არა ერთი და ორი ისეთი ნაწარმოები, რომელიც შევა ქართული ლიტერატურის ისტორიაში. საქართველოს კინოსტუდიას შეუძლიან დაეყრდნოს ამ შესაძლებლობას, მიიზიდოს ქართველი მწერლობის მთელი აქტივი და შეუქმნას მას მატერიალური და მორალური საფუძველი მუდმივი განუწყვეტელი მუშაობისათვის კინო-ხელოვნებაში.

კამათში გამოსული ამხანაგები, ეხებოდნენ რა კინო-სტუდიისა და ქართველი მწერლობის თანამშრომლობის პრინციპულ საკითხებს, იმავე დროს სახავდნენ პრაქტიკულ ღონისძიებებს იმ ამოცანების გადასაწყვეტად, რომლებიც ამ სამამულო ომის პერიოდში დგანან ქართული კინო-ხელოვნების და ქართული მწერლობის წინაშე.

თათბირში მონაწილეობა მიიღეს შ. დადიანმა, ლეო ქიაჩელმა, დ. რონდელმა, ბ. ჩხეიძემ, ი. გრიშაშვილმა, ნ. ჩაჩავამ, ი. წულუკიძემ, ს. კლდიაშვილმა, ი. ვაკელმა, ბ. ჟღენტმა, კინო-სტუდიის დირექტორმა პაატა კობახიძემ, ლ. ავალიანმა და სხვებმა. თათბირი დამთავრდა ამხ. ივ. ბაშიძის დასკვნითი სიტყვით.

მეგობრები

სარიტონ ვარდოშვილი

(ბალადა).

წითელი თოვლი მიწას ებურა,–
სისხლს ღვრიდა ზეცის ტატნობი ვრცელი.
ქარი ღმუოდა დეგისებურად
და ელვარებდა სიკვდილის ცელი.

ისმოდა მძლავრი ზათქი, ზანზარი,
და ჯოჯოხეთი ახელდა თვალებს,
როგორც ურჩხული უზარმაზარი
ბორიალობდა ღამეში მთვარე.

შხუოდა ირგვლივ ცეცხლის ღვართქაფი,
და შიშის ელდით თრთოდა ღრუბელი,
შუაღამემდე გაგრძელდა მძაფრი
ბრძოლა ყველაფრის გადამბუგველი.

შემდეგ მინელდა გრგვინვა-გუგუნი,
ჩაწვა გრიგალი თოვლიან ხეგში.
სიკვდილმა წუთით იჯერა გული
და ჩაიძინა სისხლის მორევში.

ის გადაურჩა სიკვდილის ლახვარს,
სძლია დაღუპვის დღე უდაბური,
დევგმირს აღელვებს მწველი განზრახვა
მოკვდეს, ან მტერზე იძიოს შური.

ცეცხლის ალმური ძარღვებში უვლის,
სისხლი უბორგავს მტრისადმი შხამით.
ხედავს—მის გვერდით,—გულგანგმირული,
გდია საყვარელ მეგობრის გვამი.

ის აქ გაიცნო, სახებრწყინვალე,
და შეუყვარდა ვაჟკაცი ლაღი,
გმირი მებრძოლის გრძნობიერ თვალებს
ვაგლახ, აბნელებს სიკვდილის დაღი.

იბრძოდნენ ერთად, იგემეს ბევრი
ცეცხლის გრიგალი, დაუცხრომელი.
და არაერთი განგმირეს მტერი
ჩვენი სამშობლოს წარღვნის მდომელი.

ეხლა მის გვერდით, განაწვალები,
გდია ვაჟკაცი, სახე ჩამქრალი.
და ეუბნება თითქოს თვალებით:
— იძიე შური, დუშმანს დაჰკარი.

კვლავ აუდუღდა ძარღვებში სისხლი
და უკუაგდო მზარავი სევდა,
ზეზე წამოდგა, აენთო რისხვით,
მტრის საფარისკენ გადაიხედა.

იელვა ღამე, დუმილი მძიმე
დაღლილ ფრთებს არხევს თოვლიან გზაზე.
ცისკრის ვარსკვლავი შორით ციმციმებს,
და გმირავს მიწა გვამებით სავსე.

უცებ შენიშნა—შეირხა სივრცე,
ოდნავ დაირღვა სიჩუმე მკვრეული.
რაღაც ლანდები მოდიან მისკენ,
და ისევ ჩაწვა, გატრუნა სული.

უკვე მოესმა ფეხისხმა ლანდთა
და მყის აენთო ჟინით თვალები,
რისხვადქცეული ზე აღიმართა
და დააყარა ხელყუმბარები.

— სიკვდილი მკვლელებს!.—დაჰყივლა ხაფად,
სახეზე მძლავრი დაეტყო თრთოლა.
მიმოეცელენ ურდონი სწრაფად,
ვინც ცოცხლად დარჩა ასტეხა სროლა.

გაჩაღდა ბრძოლა თავგანაწირი,
ერთის წინაშე იბრძოდა ათი.
„მამულისათვის“...—ჰყიოდა გმირი,
მუსრავდა დუშმანთ ვით გოლიათი.

ისმოდა ხმალთა ჟღერა ალი, ჯანი,
ცეცხლის ჟინჟღილი სკიოდა ფოლად.
გამეხებული ვაჟკაცი ლაღი
კვლავ განაგრძობდა შეუდრეკ ბრძოლას.

ბევრს შეუღება სისხლით პერანგი,
და დაუბნელა სხივი თვალისა.
ვერაად გაეჭცა მის ცეცხლს ვერაგი
და დაჯახებას ბასრი ხმალისა.

მან შეასრულა პირობა ძმური,
მტერს არ შეუღრკა გმირი მგზნებარე.
მეგობრისათვის იძია შური
და ასახელა მშობელი მხარე.

ჰენრიხ ჰაინეს „გერმანია“

„ფედერაციაჟ“ გამოსცა ჰენრიხ ჰაინეს „გერმანია“, რომელიც სთარგმნეს კონსტანტინე ჭიჭინაძემ, კარლო კალაძემ და გრიგოლ აბაშიძემ.

წიგნს წამძღვარებული აქვს გერონტი ქიქოძის მოკლე წერილი, რომელშიაც იგი ეხება საერთოდ ჰაინეს შემოქმედებას და კერძოდ მის „გერმანიას“.

წიგნი შეიცავს 122 გვერდს და ღირს 9 მან. 80 კაპ.

უარკყოფენ გოეთესა და აინშტაინს

„არ გვინდა ვიყოთ და არც ვართ გოეთესა და აინშტაინის ქვეყანა, სწორედ მათი არ შეიძლება იყოს ჩვენი ქვეყანა“,—ასე სწერდა ფაშისტი მჯღაბნელი პეგელი ბერლინის ერთ-ერთ გაზეთში. ამ სტატიაში პეგელი პროტესტს აცხადებს იმის გამო, თითქოს გერმანიის სიდიადის დასამტკიცებლად საჭირო იყოს უდიდესი მოაზროვნეებისა და პოეტების აზრის მოყვანა.

იგი ფიქრობს, რომ მათ ნაწერებზე მითითება „დაამცირებს ისეთი გერმანელების დიდებას, როგორნიც არიან ჰიტლერი, გერინგი, გებელსი და გიმლერი“.

გენერალ-მაიორი ლესელიძე*

კლიმენტი გოგიავა

ფრონტის პირველმა ხაზმა უკვე რაიდენიმე კილომეტრით გადაიწია.

ცხენოსნები გერმანელებს უმოწყალოდ მიერეკებიან.

სოფლებში ჩაშავებული ღუმელებიღა მოსჩანან თავიანთი ძალალი საკვამლე მილებით. ხასახლარებში აქა-იქ ჯერ კიდევ ამოდის კვამლი, გზად მიმავალ ყითელარმიელებს უღონოდ ეფინება და მოუწოდებს—შური იძიეთო.

როცა ნასოფლარს მიუახლოვდნენ, ლესელიძე ავტომობილიდან გადმოვიდა და თავის თანამებრძოლებთან ერთად ქვეითად გაჰყვა ტანჯების მუხლუხებით დაბეჯნილ შარას.

ებრძოლებს ვერ მოესწროთ ხეებიდან ჩამოხრჩობილთა ჩამოღება. ერთი ხის ტოტებზე ხუთი გვამი ეკიდა. საცოდავებს სული ისე ამოხდომოდათ, რომ თვალების დახუჭვა ვერ მოესწროთ. ღია, გაყინულ თვალებში შურისძიება კიაფებდა.

ერთ დედაკაცს ტყიდან გამოსვლა გაებედნა და ბავშვით ხელში, გულდამწვარი, მწუხარე თვალებით შეჰყურებდა გავერანებულ კარ-მიდამოს. მან ლესელიძეს შეხედა და უსიტყვოდ შეევედრა შური ეძია.

ბავშვმა, დედას რომ მკერდზე მაგრა მიჰკროდა, მშობლის ხმის გაგონებაზე თავი გვერდზე მიიბრუნა და ჩაიტიტინა:

— მა... მა, მა... მა,

ბავშვის ხმამ კონსტანტინე დასუსხა, გული ატკინა.

არტილერისტებმა დედა-შვილი ავტომობილში ჩასვეს, უიმედოს იმედი მიეცა, შიში გაუქრა, გათბა და, ფიქრს რომ დაეუფლა, მწარედ ატირდა.

— დაო, ცრემლებს ნუ დაგვანახებ. ცრემლებს! —სთხოვეს არტილერისტებმა.

ნაშუადღევს არტილერისტები სოფლის ბოლოს, ხშირი ტყის პირად, დაბანაკდნენ. დაღამებამდე უკვე დასდგეს საზენიტო და შორსმსროლელი ქვემეხები, მოაწყეს მრავალი საცეცხლო წერტი, ხოლო მტრის თვითმფრინავების გზა-კვალის ასაბნევად ყველაფერი შენიღბეს.

ერთი კვირის განუწყვეტელი ბრძოლის შემდეგ ძალზე მოქანცულებმა მაინც გატაცებით იმუშავეს ბლინდაჟების მოსაწყობად და ახლა, როცა ცივი საღამო დაეუფლა მიდამოს, მიწურებში აბრიალებულ ცეცხლის პირად სხედან. ზოგ მათგანს უკვე ჩასძინებია, ზოგიც მადიანად ხვრიპავს წვენს.

კონსტანტინე ლესელიძე ბლინდაჟში ცეცხლის შუქზე საფრონტო და მოსკოვის გაზეთებს ათვალიერებდა. ფიჭვის შეშის ალის შუქი მთელს ბლინდაჟს აელვარებდა.

საყელო გაღეღილ ადიუტანტს ტკბილად ეძინა, მაგრამ ფეხის ხმაზე იგი უცებ წამოხტა და ხვრელისაკენ გასწია.

— ამხანაგო პოლკოვნიკო, — გამოეჭიმა ადიუტანტი ლესელიძეს,— პარტიზანები გვესტუმრნეს, შეიძლება?

— რატომაც არა, შემოუშვით!

ლესელიძემ მაგრა ჩამოართვა ხელი ზორბა ტანის მოხუცს, რომელსაც წელზე ხელყუმბარები ეკიდა, მხარზედაც გერმანული ავტომატი უბრწყინავდა, ხოლო ხელში ფილთა ეჭირა.

— პარტიზანი შ.

— შ?—გაიმეორა ლესელიძემ.

— დიაღ, პარტიზანი შ. ასე სწერენ გაზეთებში. ისე კი ნიკოლაი სემიონოვიჩ შჩედრევი გახლავართ, ამ სოფლის მკვიდრი. ამხანაგო პოლკოვნიკო, კარებში სამი ჩემი მებრძოლი და ხუთი ტყვე იცდის, გთხოვთ შემოუშვათ.

ამ სიტყვებზე მოხუცი ცეცხლს მიუჯდა, ხოლო ადიუტანტი ტყვე გერმანელებს შეუძღვა ბლინდაჟში. ტყვეები სრულებით არა ჰგვანდნენ ჯარისკაცებს. ერთ მათგანს ოავზე ქალის პერანგი ჰქონდა შემოხვეული, ხოლო იღლიაში წითელ-ბიბილოიანი მამალი უფრთხიალებდა. დანარჩენებს ქალის პალტოები და რაღაც ძონძები ეცვათ, ხელში ქათმები, ბატები და იხვები ეჭირათ.

— ამ ქათმებსა და ბატებს რას ვერჩით, ესენი ხომ ჩვენებია?—სთქვა მოხუცმა პარტიზანმა და ტყვეებს ფრინველები ჩამოართვა.

მალე მტრის თვითმფრინავების გუგუნი მოისმა.

ტყვეები სხვა თავშესაფარში გაიყვანეს.

კონსტანტინე ლესელიძემ ცეცხლი გააჩაღა და ნიკოლაი შჩედრევი ერთხელ კიდევ შეათვალიერა, გაუღიმა.

— რამდენი წლისა იქნებით, მოხუცო?

— განა მეტყობა მოხუცობა? თეთრ წვერს რა ჭკუა აქვს? ისე კი სამოცს გადავცილდი. ჰე, ახლა ვიღას ახსოვს თავისი თავის პატივი! რაც ამ სამოც წელიწადს ვიჩალიჩე და რაც ჩემს წინაპრებს დარჩათ, ერთ წუთს გადამიბუგა მტერმა, აი ესეც ცხონებული პაპაჩემისეული თოფია, გავწმინდე, გავასუფთავე.

ამ სიტყვებზე მოხუცი თოფს დააცქერდა, მერე კონსტანტინეს გადააწოდა.

— ამით, ბიძია ნიკოლაი, გერმანელებს ვერაფერს დააკლებთ,—ამ სიტყვებით კონსტანტინემ ღიმილით თოფი შეათვალიერა და ჩახმახი გაუსინჯა,—გატენილი ყოფილა.

— დიაღ, გატენილია. მაგის გასროლის დროც დადგება, დადგება მაშინ, როცა გერმანელებს უკან წავაძუნძულებთ. აი სწორეთ მაშინ დავცლი ჩემს ნასახლარზე, რომ პაპა-ჩემმა საფლავში გაიხაროს, და მოხუცმა ლესელიძეს ჩაწითლებული თვალები შეანათა.

ამ დროს ქვაბში წყალი ათუხთუხდა. ჩაი მზად იყო.

მეგობრულად შეექცეოდნენ ვახშამს.

შუადამე გადასული იყო, როცა მამალმა ყიყლიყო შესძახა. მებრძოლებმა გაიღიმეს. შჩედრევი წამოდგა, ავტომატი ისევ ჩამოიკიდა, ფილთა ხელში აიღო და ბიჭებს მიმართა:

— წავიდეთ!

*

იმ ღამეს კონსტანტინე ლესელიძეს ძილი გაუქრა. თვალწინ თეთრად გაბადრული ნიკოლაი შჩედრევი ედგა. გაახსენდა თავისი მამა.

— მამა-ჩემი ნიკოლოზი სწორედ ასეთივე ფილთა თოფით ებრძოდა მეფე ნიკოლოზს.

ეს იყო 1905 წელს, როცა რევოლუციის გრიგალმა გადაუარა ქვეყანას. ლესელიძეს მამა დააპატიმრეს, გააციმბირეს. ხუთი წლის შემდეგ გადასახლებიდან გამოიპარა და ოზურგეთის ტყეებში იმალებოდა.

პატარა კონსტანტინე დედასთან ერთად ჭადსა და ღვინოს ეზიდებოდა ტყეში და საყვარელ მამას მკერდზე ეკვროდა.

ჰო, ის დღეები, ტანჯვისა და სიხარულის ოქროს დღეები.

შფოთიანი ცხრაას ოცი წელი. ყვითელი შემოდგომის საღამო. იმ საღამოს შიში და სიხარული ახლაც დაიძრა კონსტანტინე ლესელიძის გულის რომელიღაც კუნჭულიდან და მოგონებათა ოქროს ბადესავით თვალებს გადაეფარა. იმ საღამოს შეეიდა იგი ახალგაზრდათა არალეგალურ კომუნისტურ ორგანიზაციაში და იატაკქვეშეთიდან შეუდგა მენშევიკების წინააღმდეგ ბრძოლას.

ტკბილ მოგონებათა ძაფი უეცრად გასწყვიტა ბუკის მჭექარე ხმამ.

დილა იყო.

არტილერისტთა ბანაკმა გამოიღვიძა.

ქვემეხების თვლების ნაკვლევი ქარს თოვლით ამოევსო.

კონსტანტინე ლესელიძე გაჰყვა ბლინდაჟებს შტაბისაკენ.

სიმღერა, უფრო კი გულიანი ღიღინი მოისმოდა ბლინდაჟებიდან. სხვადასხვა ენა, სხვადასხვა ბგერა ერთ მთლიან, ჟრუანტელის მომგვრელ ნაკადად მოედინებოდა... თვით ცივ ჰაერსაც კი ათბობდა და ატკბობდა მათი მხურვალება.

ამ ხმებმა შეაჩერეს კონსტანტინე ლესელიძე. მოჯადოვებულივით იდგა იგი და სიმღერები დიდ ძალად ელვრებოდა გულში.

ჰიტლერული ვანდალობის ახალი ფაქტები

გერმანელ ოკუპანტებს ცხინვალიდან ბრინჯაო ლომ სხვა ადგილებიდან ფაშისტების მთავრობამ გადასაყვანად, დუშეთიროს გერმანელებს ამ გასაჭირში. დაადგინეს, პარიზსა და საფრანგეთის სხვა ქალაქებში მოხსნან ისეთი ძეგლები, რომლებიც რესპუბლიკურ რეჟიმს აგონებენ მოსახლეობას. მოხსნილი ძეგლები, რა თქმა უნდა, გადასაადნობად გაეგზავნებათ ისეთ ქარხნებს, რომლებიც გერმანელების დაკვეთას ასრულებენ.

მარტო პარიზში, როგორც ფაშისტური ჟურნალები იუწყებიან, მოხსნილ უნდა იქნას 91 ძეგლი. მათ შორის მოხსნეს რესპუბლიკის ძეგლი, (მორისის ნამუშევარი) და გამბეტას ძეგლი, რომელიც მოქანდაკემ ობემ და არქიტექტორმა ბუალომ შექმნეს, ჩამოიღეს ჟანჟაკ რუსოს, კორნელის, ლუი ბლანის, ვოლტერისა და საფრანგეთის სხვა გამოჩენილი პოლიტიკური მოღვაწეების, მეცნიერი მუშაკების, მწერლებისა და პოეტების ძეგლები.

ზოგიერთ ქალაქში მუნიციპალიტეტებმა არ მოისურვეს ძეგლების მოხსნა. მაგრამ ამით საქმეს ვერ უშველეს. საფრანგეთის ისტორიული და მხატვრული ძეგლების განადგურებას განაგრძობენ.

ბრძოლა თეატრალურ ხელოვნების წინააღმდეგ ფაშისტურ გერმანიაში

ამერიკული გაზეთი „სენდეი უორკერი“ აქვეყნებს წერილს ერთი მსახიობი ქალისას, რომელიც გერმანიაში ხანგრძლივი ყოფნის შემდეგ ამერიკის შეერთებულ შტატებში დაბრუნდა.

„ჰიტლერულ გერმანიაში,—სწერს მსახიობი,—თეატრები სულს ღაფავენ. გერმანულ სცენასა და ესტრადიდან სრულიად განიდევნა ამერიკული მუსიკა, განიდევნა იმ მოტივით, რომ „ამერიკელი კომპოზიტორები უმთავრესად ზანგები და ებრაელები არიან“. ფაშისტი მუსიკოსები გამოსავალს პლაგიატში პოულობენ: იპარავენ მელოდიებს და უხეშად „ათავისებურებენ“. ფაშისტ „კულტურტრეგერების“ ცდა შექმნან „ახალი გერმანიის ხელოვნება“ პრაქტიკულად ასე გამოიყურება: თეატრალური წარმოდგენები, რევიუ და ღამის კლუბების პროგრამები სავსეა ვულგარული ეროტიკით, რომელიც მაყურებელთა მდაბალი ინსტიქტების გაღვივებისაკენ არის მიმართული. ძალზე მრავლდებიან „ღამის კლუბები“, სადაც ლოთობისა და გარყვნილებისათვის თავს იყრის ფაშისტური „არისტოკრატია“.

კალატოზის სიკვდილი

ელიზბარ პოლუმოგრდვინოვი

ამ მოთხრობის გმირები მარმარა ქვებით ანაგებ ქალაქის მუშათა უბანში დაიბადნენ. მათი სიცოცხლის ყოველი დღე გადაკვანძული იყო ამ უბნის ცხოვრებასთან. მათ უყვარდათ თავიანთი ქალაქის ყოველი ქუჩა და შესახვევი, შენობა და ეზო, ყოველი ხე და ქვა. ცხოვრებაც მხიარული ჰქონდათ: შაბათი საღამო და კვირა დღე ცხოველმყოფელი ენერგიულით ივსებოდა, იმართებოდა ახალგაზრდების ცეკვა-თამაში, კარიბჭეებთან დედაკაცების შეუნელებელი ლაპარაკი, ბავშვების ჟივილ-ხივილი და ხანში შესული მუშების დარბაისლური ბასი.

ქალაქის დასავლეთით, რამდენიმე ათი კილომეტრის მანძილზე ქვისსატეხი მაღაროები იყო. ძველთაგანვე ამტვრევდნენ ქვას მარმარა სითეთრისას და მოვარდისფროს.

ეს ქალაქიც ამავე ქვით იყო ნაგები.

ამ მოთხრობის გმირები სტეპან ლაზარევი და მიხეილ ჩუმაკი ძველი მუშები იყვნენ. ქვის მტვრეველმა ლაზარევმა მაღაროებში დაიარა თავისი სიცოცხლე, კალატოზმა ჩუმაკმა კი ქალაქის შენობების კედლებზე.

მაღაროების ყოველი ხვეული ლაზარევისთვის ნაცნობი იყო, როგორც თავისი ცხოვრების გზა. ჩუმაკისთვის კი ყოველი სახლი ძვირფასი და საყვარელი იყო. ის სიამაყის გრძნობით ჩაუელიდა ხოლმე თავის ხელით აგებულ შენობას, და მაშინ ეს ტანმორჩილი, ქვების სიმძიმისაგან ოდნავ მხრებში მოხრილი ადამიანი გოლიათივით იზრდებოდა და მაღლდებოდა. მის სახეს წარუშლელი ღიმილი ეჩნდა, თითქოს რაღაც დიდ სინანულს ეს ღიმილი თვალებისა და ბაგეებისათვის შეუზრდიაო.

ლაზარევს კი სულ სხვა გამოხედვა ჰქონდა: მჭრელი და ჩამწვდომი თვალები, შუბლზე ყვრიმლის ძვლებს შორის, რამდენიმე გარღვა-გარდმო გაწოლილი ღარი, ოდნავ ჩაცვენილი ლოყები მოღუშული და გულჩახვეული ადამიანის იერს აძლევდნენ.

ომი რომ დაიწყო, ორივემ იარაღს მოჰკიდა ხელი.

გავიდა თვეები. ქალაქს ყუმბარების გრიალი ეძმოესმა. და როდესაც თვითმფრინავებმა ქალაქიც დაბომბეს, მოიწყინა ჩუმაკმა, სახე მოეღუშა, ჩვეული ღიმილი გაუქრა. სწუხდა, გულჩათხრობილი ფიქრობდა: რას სჩადიან, ანგრევენ შეხობებს, სპობენ წლობით ანაგებ სართულებს, თითქოს ძოელი მისი წარსული დააქციესო, ბრაზი ჩაეღვენთა გულში.

ლაზარევმა პარტიზანთა რაზმი შეადგინა და მაღაროებში ჩაჯდა.

საშინელი იყო მტრებისათვის ყოველი ღამე.

ლაზარევი თავისი რაზმით ამოდიოდა მიწისქვეშეთიდან და ხან საწყობი აფეთქდებოდა, ხან შტაბი ნადგურდებოდა, ხან კიდევ სულიან-ხორციანად იკარგებოდნენ ოფიცრები და ჯარისკაცები.

ერთი თავდასხმის დროს ჩუმაკი ფეხში დასჭრეს.

— ეეჰ!—ამოიხვნეშა ჩუმაკმა,— მერჩივნა გულში მომხვედროდა ტყვია.

თუმცა მუხლი ეღუნებოდა და სისხლისაგან იწურებოდა, მაინც მიაბიჯებდა. ბოლოს ფეხი აღარ დაემორჩილა და დაეცა. დაცემულიც არა სცხრებოდა, მიიწევდა წინ, მაგრამ წამოეწივნენ და შეიპყრეს.

მეორე დღეს მოედანზე საჯაროდ სჯიდნენ პარტიზან ჩუმაკს.

ამაყად ეჭირა თავი, თავისი ჩვეული ღიმილიც კი დაჰბრუნებოდა კვლავ.

ტანმაღალი, ცისფერთვალება, გრძელულვაშა ოფიცერი განცვიფრებული შესცქეროდა ჩუმაკს, აკვირვებდა მისი გაბედულება.

— რა ხელობის კაცი ხარ?—შეეკითხნენ.

— კალატოზი ვიყავი,—უპასუხა ჩაფიქრებულმა ჩუმაკმა და მოედანს თვალი გადაავლო. უამრავ ხალხში მხოლოდ აქა-იქ შენიშნა ნაცნობი სახეები, რომლებიც გულის ტკივილით მისჩერებოდნენ. მერე ისევ შენობებს შეხედა და ოდნავ აწეული ხმით განაგრძო:—აგერ ეს შენობა, შუაზე რომ ვაამბილა, მე ავაგე, აი ისიც, ქვებისა და მიწის გროვას რომ დამსგავსებია, ჩემი აგებულია. იმ ქვებს მე ვაწყობდი ერთმანეთზე, ოცდაათი წელიწადი ასე ვმუშაობდი, სულ ერთი თვეა, რაც ხელობა გამოვიცვალე...

ოფიცერს გადაუთარგმნეს მისი ნათქვამი.

— ეხლა რა ხელობა დაიწყე?

— პარტიზანობა, ამ ხელობასაც კარგად ვასრულებდი. ჩემი ამხანაგები მუდამ კმაყოფილები იყვნენ.

— ორივე ხელობას დაგავიწყებ!

— ბრაზით წამოიძახა ოფიცერმა და ზეზე წამოხტა.

— თუ იტყვის, სად არიან მისი ამხანაგები იქნებ სიცოცხლე ვაჩუქო...

ჩუმაკმა სწორედ ისე გადახედა, როგორც მეხუთე სართულიდან გადაუხედავს ძირს უკანასკნელი ნათალი ქვის დადების შემდეგ და უთხრა:

— აი აქ არიან,—მარჯვენა ფეხი რამდენჯერმე მიწას დაარტყა და დაუმატა:—მიწის ქვეშ. თქვენ ხომ ეს კარგად იცით, იქ ძალიან ბევრი ხვეულია, ნამდვილი ლაბირინთია. სცადეთ შიგ შესვლა, იქ დაგხვდებიან ჩემი ამხანაგები...

ოფიცერმა თავიდან ფეხამდე ახედ-ჩახედა. კარგახანს უცქირა, ფიქრობდა, იგონებდა სასჯელს. „კალატოზი ყოფილა, ახლა კი პარტიზანი... ორივე ხელობა უნდა დავავიწყო, ლაპარაკიც სცოდნია, ახლა ღრიალი როგორი იცის, ესეც გვაჩვენოს!“

ჩუმაკს თოფის კონდახი ჰკრეს და კედელს მიაყენეს, ორივე მკლავი კედელზე გააშლევინეს.

„აი ახლა მესვრიან ტყვიას და გავთავდები. აღარ ვიქნები,“—ფიქრობდა ჩუმაკი.

მან წინასწარ შეიგრძნო სიკვდილი, ცივი და ყინულიანი, როგორც უაზრო და ცარიელი საშინელება. კედელზე პირისახით იყო მიმდგარი. მისი ტვინის რომელიღაც წერტილი კი, განუწყვეტლივ ელოდა სროლის ხმას. გაახსენდა ყველა, ვინც უყვარდა, ყველაფერი, რაც გულში ჰქონდა ჩაქსოვილი—ცოლი, შვილები, მშობლიური უბანი. აი ეს შენობაც, ამ შენობის კედლებიც, ზედ რომ მიჰკვრია, მისი აგებულია, მისთვის ესეც ძვირფასი და საყვარელია. მას არ შეეძლო გადაჰხვეოდა ცოლს, შვილებს, მაგრამ ის ეხვეოდა ამ კედელს და როგორც სულიერ არსებას, ისე ეთხოვებოდა.

— უუჰჰ! აღმოხდა უცბათ ჩუმაკს.

ტყვიის ნაცვლად მის მკლავებს ცულები მოხვდა და ორთავე მკლავი მიაგდებინა.

— კალატოზობა თუ მიატოვა, პარტიზანობასაც მიატოვებს!—სთქვა ოფიცერმა და ჩქარი ნაბიჯით განშორდა სამსჯავრო ადგილს.

ჩუმაკი პირაღმა დაეცა.

სადღა იყო მისი ჩვეული ღიმილი? მტანჯველი ტკივილი უღრღნიდა ნაკვთებს და სახეს ათასნაირად უცვლიდა.

ლაზარევს დიდხანს არ შეეძლო გულში ეტარებინა მოძმის წამების ბოღმა. იმავე ღამეს თავს დაეხსნა შტაბს და ხელყუმბარა შეაგდო შიგ.

„კიდევ გველოდეთ, არ დაგივიწყებთ!—წაუწერა კედელზე.

მეორე დღეს ეს ტანმაღალი, გრძელულვაშა ოფიცერი მაღაროს ერთ-ერთ შესავალს მიადგა და პარტიზანებს კაცი შეუგზავნა.

გაგზავნილი შემკრთალი და გულამღვრეული შევიდა გვირაბში, იქნებ უკან ვეღარ გამოვიდეო, ფიქრობდა გულში, მაგრამ უარისთქმა არ შეეძლო.

პირველსავე შესახვევში ხელი სტაცეს და ლაზარევთან მიიყვანეს. ლაზარევი ძალზე მოღუშული იყო, მთელი თვის განმავლობაში დღის სინათლე არ ენახა, სიბნელეს თავისი დაღი დაესვა მის ისედაც მკაცრ სახეზე.

— გინდათ თუ არა სიცოცხლე?— შეეკითხა მისული პირველსავე წუთს.

— ამხანაგებო, — მიმართა ლაზარევმა დანარჩენებს,—გინდათ თუ არა სიცოცხლეო, გეკითხებათ ეს,—და ლაზარევი გაჩუმდა, მაგრამ ისეთი გამოძახილი მისცეს გვირაბებმა, თითქოს სიბნელეში ჩაფლულმა უამრავმა ხვრელმა მისი სიტყვები განაგრძოო.

მცირე ხანს გაჩუმდა, ამხანაგებს გადახედა და როდესაც შენიშნა, რომ ხმას არავინ იღებდა, ისევ მიმართა:— უთხარით, რომელ თქვენგანს უნდა სიცოცხლე!

პარტიზანები კვლავ სდუმდნენ.

მაშინ ისევ ლაზარევმა სთქვა:

— ჩვენ ყველას ეკინდა სიცოცხლე, ასე არ არის, აძხანაგებო?—დასამოწმებლად შეეკითხა სხვებსაც.

— მართალია, ყველას გვინდა სიცოცხლე!—დაუდასტურეს შათაც.

მოგზავნილმა კმაყოფილება იგრძნო. მას გაეხარდა, რომ პირველივე შეკითხვა ისეთი მისცა, რომელიც საქმეს კარგ დასასრულს უქადდა. მან ახლა უკვე დარიგებისა და მზრუნველობის კილოთი მიმართა:

— მაშ თუ აგრეა, იარაღი დააწყეთ და სათითაოდ გადით გარეთ, სიცოცხლეს გაჩუქებენ...

— არა, აგრე არა გვსურს, მხოლოდ ბრძოლით შეგვიძლიან შევინარჩუნოთ სიცოცხლე!—მაღალი და მკაცრი ხმით უპასუხა ლაზარევმა.

არ გასულა ერთი საათი, რომ მტრის ასეული მაღაროში შეიჭრა. ამოქმედდნენ ავტომატები. ატყდა სროლა. სროლის ხმა ხვრელების სიმრავლის გამო ათეკეცად ისმოდა. პირველ ხანებში პარტიზანები გაქრნენ, თითქოს სიბნელემ შთანთქაო, მაგრამ არ გასულა ათი წუთი, რომ გვირაბში შეჭრილ ჯარისკაცებს ახლა პარტიზანები დაესხნენ თავს და ხელჩართული ბრძოლა გაუმართეს.

ჯარისკაცების გვამებით მოიფინა იქაურობა.

— ყველა მაღაროს შესავალი ამოჭოლეთ, დეე შიგ ამოწყდნენ!

ბრძანა დამპყრობელთა შტაბმა და მართლაც მაღაროს შესავალ კარებთან კედლების ამოშენება დაიწყეს.

პარტიზანებმა მოიწყინეს.

— ნუ დაღონდებით, მეგობრებო, ჩვენ ყველაფერი გვაქვს, დღის სინათლის გარდა. ძველმა მემაღაროემ ისიც იცის, სად შეიძლება მიწის გათხრა,—რაღაც თბილი და მისთვის უჩვეულო ალერსიანი ხმით წარმოსთქვა ლაზარევმა.—წამომყევით.

წერაქვები და ნიჩბები მონახეს. ლაზარევი წინ მიუძღოდათ. მიდიოდნენ ჩუმად და გულჩახვეულნი. ხელში სანათები ეჭირათ. ისეთი შთაბეჭდილება იქმნებოდა, თითქოს ციცინათელების გუნდი მიფრინავსო.

ლაზარევი ერთ ხვრელთან შეჩერდა.

—ერთხელ მოხუცმა მნგრეველმა სთქვა,—მაშინ მე თორმეტი წლისა ძლივს ვიქნებოდი,—ეს ხვრელი რომ გაიჭრას ზღვის ნაპირზე გასვლა შეიძლებაო. ხედავთ, ეს მიწაა, ფხვიერი მიწა,—სთქვა და ჩამოარტყა წერაქვი. მიწა ჩამოიქცა.

ესენი გვირაბის გათხრის ოსტატები იყვნენ და ოსტატურად შეუდგნენ თხრას.

ღამის სიბნელე გაწოლილიყო ზღვაზე, სრუტეზე, ბიწაზე. ყინვას შეეხუთა ჰაერი.

ამ სიბნელეს გემები და მოტორიანი ნავები მიაღწევდნენ. უცბად ზღვის ტალღების ხძაურს შეერია სროლის ხმა. ადამიანები შავი ლანდებივით შეესივნენ ნაპირს. აკაკანდნენ ტყვიამფრქვევები, ამეტყველდნენ ქვემეხები, ცა თვითმფრინავებმა დაჰფარეს. ყოველი მხრიდან მოადგნენ ნაპირს. თითქოს სროლითა და ყიჟინით გააღვიძესო ღილის რიჟრაჟი, ლურჯად ინათა და, გამოჩნდა მარმარა ქვებით ნაგები ქალაქი, რომლის ყოველ ქუჩასაც წითელარმიელები ბრძოლით იღებდნენ.

მტერი უკან იხევდა.

— პარტიზანები გადაარჩინეთ! — გაისმა ხალხში ხმა,— ისინი მაღაროებში არიან გამომწყვდეულნი...

მაშინვე მაღაროებისკენ გაეშურნენ. კედლები შეანგრიეს, შევიდნენ შიგ.

— არ ისროლოთ, თქვენები ვართ! —შესძახეს შესულებმა.

— ძმებო, ძვირფასებო, დაბრუნებულხართ?!

ერთმეორეს ერთმანეთს ხელს, ეხვეოდნენ და ჰკოცნიდნენ.

თვენახევრის განმავლობაში პარტიზანები დღისით პირველად გამოვიდნენ გარეთ. ლაზარევმა პირველსავე წუთს ჩუმაკი მოიკითხა.

— მოკვდა. მიკარების უფლება არავის ჰქონდა.—უთხრეს.

ლაზარევმა თავი ჩაღუნა. ბრინჯაოსფრად ჩამოღვენთილ სახეზე მტანჯველი მწუხარება დაეტყო. პატარა ხანს ხმაამოღებლივ იდგა. მუხლები უძაგძაგებდნენ.

ამ დროს ქალაქ გარეედან იერიშის მძლავრი ხმა მოვარდა: სასტიკი და შეუნელებელი ყიჟინა ციცაბოებიდან დამვებული წყალვარდნილივით ჰგლეჯდა ყველაფერს.

ლაზარევის გულისყური ამან მოიტაცა. უცბათ მხრებში გაიმართა, თავი მაღლა ასწია და შინაგანი რწმენით სთქვა:

— ამ ყიჟინაში ჩუმაკის ხმაც ისმის, ის ცოცხალია!..

სარედაქციო კოლეგია:
ირაკლი აბაშიძე, შალვა დადიანი, სანდრო ეული, გიორგი ლეონიძე, გიორგი ნატროშვილი, შალვა რადიანი, ვანო ფულუქიძე.

რედაქციის მისამართი: მაჩაბლის ქუჩა № 13, (მწერალთა სასახლე), ტელეფონი 3—47—10.

ლ. ბ. ბერიას სახელობის პოლიგრაფიული კომბინატი „კომუნისტი“, თბილისი, ლენინის ქ. № 28,

უე 5936